

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዳ

ሂሩት መለስ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- አቶ ብርሃኑ ገብረ ሐይሉ - ጠበቃ ሐጎስ ደበሱ ቀረቡ

ተጠሪ፡- አንሲዮን ኮንትር ላፋም - የቀረበ የለም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ በቤት ኪራይ የሚከፈለውን የተርን ኦቨር ታክስ ክፍያን የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሲሆን ከላይ የነበሩት የአሁኑ አመልካች በመሰረቱት ክስ ተጠሪ በአዲስ አበባ ከተማ በቦሌ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 06 በቁጥር 459 የተመዘገበና የአመልካች ንብረት የሆነውን ቤት ሰኔ 26 ቀን 1998 ዓ.ም በተደረገ የቤት ኪራይ ውል በኪራይ ይዞ ለሦስት አመታት በቢሮነት እና በማከማቻነት መገልገሉን፣ በዚህም መሰረት የቤት ኪራይ በድምሩ ብር 612,000.00(ስድስት መቶ አስራ ሁለት ሺህ) መክፈሉን፣ ለማከማቻነትና ለመሳሰለ አገልግሎት በኪራይ ለተያዘ ቤት በሚከፈል የቤት ኪራይ ላይ በመቶ አስር(10) የሆነ የተርን ኦቨር ታክስ በአገልግሎት ተጠቃሚ የሆነው ተከራይ እንዲከፍል፣ አከራዩም ታክሱን ከቤቱ ኪራይ ጋር ከተከራዩ ላይ እየሰበሰበ ሥልጣን ላለው ግብር ሰብሳቢ መስሪያ ቤት ገቢ እንዲያደርግ የወክልና ስልጣን እንደሰጠውና ግዴታ የሚጥልበት መሆኑን፣ በኪራይ ውሉም ተከራይ ከታክሱ ነፃ እንዳልሆኑ ታክሱ ከቤት ኪራይ ገቢ ጋር ስላልተከፈለ አመልካች በህጉ መሰረት ለታክሱ ክፍያ በቅድሚያ ተጠያቂ ሆነው ላንድ አመት በተከፈለ የቤት ኪራይ ገቢ ብር 204,000.00(ሁለት መቶ አራት ሺህ ብር) ላይ የታሰበ ተርን ኦቨር ታክስ ብር 20,400.00(ሃያ ሺህ አራት መቶ ብር) ለግብር ሰብሳቢ አካል መክፈላቸውን፣ ለተጨማሪ የሁለት ዓመት ጊዜ በተከፈለ የቤት ኪራይ ክፍያ ብር 408000.00(አራት መቶ ስምንት ሺህ ብር) ላይ የሚታሰብ የተርን ኦቨር ታክስ ብር 48000.00(አርባ ስምንት ሺህ ብር) እንዲከፈል፣ እንዲሁም የታክስ እዳው ብር 61,000.00(ስልሳ አንድ ሺህ ብር) በሕግ በተወሰነው የመክፈያ ጊዜ ውስጥ ባለመክፈሉ ምክንያት መቀጫ ተጨምሮበት እንዲከፈል የአዋጁ ድንጋጌ እንደሚያስገድድ፣ ለጠበቃ ብር 11,000.00(አስራ አንድ ሺህ ብር) የተርን ኦቨር ታክስ ለመክፈል ግዴታ መግባታቸውን ገልጸው ተጠሪ በድምሩ ብር 61,200.00(ስልሳ አንድ ሺህ ሁለት መቶ ብር) እንዲከፍሉ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁኑ ተጠሪም ለክሱ በሰጠው መልስ የቤት ኪራይ መኖሩን ሳይክድ ሕጉ ተከራይ ታክሱን እንዲከፍል የሚያስገድድ ነው ቢባል እንኳ በውሉ አንቀጽ 6 ስር በመንግስት ባለስልጣናት የሚጣለው ማንኛውም ቀረጥ አከራይ እንዲከፍል በማያሻማ መልኩ የተቀመጠ በመሆኑ ተፈፃሚነት ያለው ውሉ መሆኑን፣ ታክሱ በወቅቱ ባለመክፈሉ ለሚጣለው መቀጫ ግዴታ ያለበት አከራይ መሆኑን በመግለፅ ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲል ተከራክሯል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክር በመመርመር አመልካች ብር 20,400.00(ሃያ ሺህ አራት መቶ ብር) ለግብር ሰብሳቢው መስሪያ ቤት መክፈላቸው ስለተረጋገጠና ተከራይም የተርን ኦቨር ታክስ የመክፈል ግዴታ ያለበት መሆኑን በመግለፅ ይህንኑ ገንዘብ ተጠሪ ለአመልካች ከዳኝነት ገንዘቡ እና ከጠበቃ አበል ከሆነው ብር 2040.00(ሁለት ሺህ አርባ) እንዲሁም ከቴምብር ቀረጥ ጋር እንዲከፍላቸው፣ ብር 61,200.00(ስልሳ አንድ ሺህ ሁለት መቶ) ግን አመልካች ለታክስ ሰብሳቢው መስሪያ ቤት መክፈላቸውን ሳይረጋግጡ ተከራዩን(ተጠሪን) ሊጠይቁ አይችሉም በማለት ውድቅ አድርገዋቸዋል። ተጠሪ ብር 61,200.00 ሊከፍሉ አይገባም በተባለው የውሳኔ ክፍል አመልካች ባለመስማማት ይግባኙን ለፌዴራሉ

ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ይግባኛቸው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 መሰረት ተሰርዘዋቸዋል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንን የውሳኔ ክፍል ለማስቀየር ነው።

የአመልካች ጠበቃ ነሐሴ 15 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት ሁለት ገፅ የሰበር አቤቱታ በቦታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈፅሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። አቤቱታቸው ተመርምሮም ተርን ኦቨር ታክሱን አመልካች ከፍለው ካጠናቀቁ በኋላ ነው መጠየቅ የሚችሉት በሚል የተሠጠውን ውሳኔ ክፍል አግባብነቱን ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎ ግራ ቀኙ መልስና የመልስ መልሳቸውን በፁሁፍ ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ተጠሪው የአመልካችን ቤት በኪራይ ይዞ በቢሮነትና በማከማቻነት እንደተገለገለበት እንዲሁም ቤቱ ለተጠቀሰው አገልግሎት በመዋሉ ምክንያት በአዋጅ ቁጥር 308/1995 መሰረት ለአመልካች ለተከፈላቸው የቤት ኪራይ ገቢ ላይ ከመቶ አስር (10%) የሚከፈል ተርን ኦቨር ታክስ የሚከፈልበት ስለመሆኑ በተጠሪ ማስተባበያ ማስረጃ ያልቀረበበት ከመሆኑም በላይ በስር ፍርድ ቤትም የተረጋገጠ ጉዳይ መሆኑን ነው። የስር ፍርድ ቤት ተጠሪ ለታክሱ ኃላፊነት ያለበት መሆኑን አምኖ የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ያልተቀበለው አመልካች ብር 40,800.00 (አርባ ሺህ ስምንት መቶ ብር) ለታክስ ሰብሳቢው መስሪያ ቤት መክፈላቸው አልተረጋገጠም በሚል ነው። ይሁን እንጂ አመልካች በአዋጅ ቁጥር 308/1995 አንቀፅ 2(3፣ 5፣ 7፣ 8፣ 9 እና 12) እና 6 ድንጋጌዎች መሰረት ታክሱን ለአስከፋይ ባለሥልጣን ገቢ የማድረግ ግዴታ አለባቸው። ይህንን በሕጉ የተጣለባቸውን ግዴታ ለመወጣት ደግሞ ታክሱን ለታክስ ሰብሳቢው መስሪያ ቤት ገቢ ከማድረጋቸው በፊት ከአገልግሎት ገዥው ላይ ሊከፈል ከሚገባው ታክስ ክፍያ መጠየቅ የሚከለክላቸው ምክንያት የለም። የስር ፍርድ ቤት አመልካች ታክሱን ለታክሱ ባለስልጣን ገቢ ሲያደርጉ ነው መጠየቅ የሚችሉት በማለት ያስቀመጠው ምክንያት በሕጉ ያልተመለከተ ቅድመ ሁኔታ ነው። በመሆኑም አመልካች በሕጉ የተጣለባቸውን ግዴታ ለመወጣት ተጠሪን ክፍያ እንዲፈፅሙ መጠየቃቸው ተቀባይነት የማያገኝበት አጥጋቢና ሕጋዊ ምክንያት ስለሌለ በዚህ ረገድ የስር ፍርድ ቤት የደረሰበት ድምዳሜ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተናል። በዚህም መሰረት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 133650 ጥር 08 ቀን 2001 ዓ.ም ተሠጥቶ በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 77649 ግንቦት 18 ቀን 2001 ዓ.ም በትዕዛዝ የፀናው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሻሻሏል።
2. ተጠሪ ለአመልካች ብር 40,800.00(አርባ ሺህ ስምንት መቶ ብር) እንዲከፍል ብለናል።
3. በዚህ ችሎት በተደረገው ክርክር የወጡትን ሌሎች ወጪዎችን በተመለከተ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ